

OBRAMBENI SUSTAV KORČULANSKE KOMUNE U SREDNJEM VIJEKU

Serđo DOKOZA
Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru

UDK 355.48(497.5"04/14") Korčula
Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 31. XII. 2006.

Rad obrađuje organizaciju obrane grada i otoka Korčule u srednjem vijeku. Pri tome posebno proučava sustav gradskih zidina, ustroj davanja straža, naoružanje i općinsku galiju koja je u slučaju opasnosti imala ulogu ratnog broda. Prema dobivenim zaključcima može se ustvrditi da je Korčula organizirala obranu na razini manjih komuna, uz skromna sredstva koja je mogla za to izdvajati i uz angažiranje svih njenih stanovnika.

Ključne riječi: *Korčula, obrambeni sustav, srednji vijek.*

U osnovnu definiciju grada ulaze i njegovi bedemi. Bez njih se ni jedno naselje ne može nazvati gradom. Ta odlika je posebno došla do izražaja u srednjem vijeku, kada je grad predstavljao drugačiji svijet od onog izvan zidina – vanjskog, feudalnog društva. To je njegovim stanovnicima stvaralo dodatnu potrebu za zaštitom. Dalmatinski gradovi su iz antike donijeli u srednji vijek i svoj fortifikacijski sustav. No, srednjovjekovna pisana vrela o tom značajnom elementu gradske samobitnosti donose vrlo malo podataka. Glavni razlog tome leži u vrstama spisa koji su do nas sačuvani. Tako u najbrojnije, bilježničke spise, podatci o fortifikacijama ili ustroju obrane imaju vrlo malo razloga ući, dok, npr., općinski računski spisi ili odluke velikog vijeća pojedinih komuna koje je donosilo podatke o stanju bedema i općinskim ulaganjima u njihovu izgradnju, popravak te kupnju oružja, uglavnom nisu sačuvani. Stoga je i literatura o našim srednjovjekovnim bedemima i uopće o sustavu obrane vrlo oskudna. Jedino se Dubrovnik, zahvaljujući bogato sačuvanoj arhivskoj građi za rana razdoblja, može podići ozbiljnom znanstvenom monografijom o svom fortifikacijskom sustavu.¹ Za ostale se gradove može pronaći tek poglavlje ili pokoji odlomak posvećen ustroju obrane u sklopu povijesnih monografija.

---

¹ Lukša BERITIĆ, *Utvrđenja grada Dubrovnika*, Zagreb, 1955.; L. BERITIĆ, *Dubrovačka artiljerija*, Beograd, 1960.

Tako je u *Povijesti Splita* Grge Novaka posvećeno obrani grada četiri stranice u kojima je obrađen sustav gradske straže i vrste oružja, O gradskim zidinama, koje su u Splitu specifične jer čine ujedno i zidine Dioklecijanove palače, autor govori vrlo šturo u opisu izgleda grada.² U povijestima Zadra, onoj V. Brunellija i onoj N. Klaić, I. Petriciolija,³ tek je u ovoj posljednjoj nekoliko stranica posvećeno gradskim zidinama, i to u sklopu prikaza gradske arhitekture u gradu.⁴ Postoji i jedan rad posvećen zadarskim utvrdama, ali se uglavnom odnosi na nešto kasnije razdoblje, kada počinju prvi prodori Turaka.⁵

U tom razdoblju grada je ipak obimnija pa je J. Kolanović u opisu Šibenika u kasnom srednjem vijeku imao na raspolaganju nešto više materijala, što mu je omogućilo da obranu toga grada u XV. st. sagleda u svim njenim segmentima. Tako je posebno poglavlje posvećeno ustroju obrane grada, a posebno obrani gradskog distrikta; posebno je obradio unutrašnju sigurnost grada, a posebno pomorsku obranu, tj. funkciju općinske galije.⁶

Grad Korčula je najvjerojatnije i nastao iz vojne utvrde *kastrona* koji se na istoimenom otoku spominje u ranom srednjem vijeku, kod cara Konstantina Porfirogeneta. Od tada pa do razvijenog srednjeg vijeka slijedi proces u kojem se spomenuti Porfirogenetov *kastron* pretvorio u srednjovjekovni grad. Podizanjem grada i ustanovljenjem njegove zakonske regulacije u XIII. st. taj je proces u osnovnim crtama bio dovršen.

Osnovna su značajka obrambene moći svakog srednjovjekovnog grada zidine kojima je opasan u trenutku nastanka. Na Korčuli se gradske zidine prvi puta spominju u uvodu u *Statut grada i otoka Korčule* iz XIII. st. Tu se spominje njihova obnova, što bi značilo da su postojale i u ranijem razdoblju, no o tom nema podataka.

Po svoj su prilici dugo vremena bile niske, jer se čak stoljeće i pol kasnije, 1397. godine, statutarnom odredbom zabranjuje njihovo prelaženje.⁷ Isto se tako u jednom sudskom spisu iz 1399. spominje kažnjavanje nekog Radoste Modrinića zbog toga što je ukrao dvije robinje, prebacio ih preko gradskog zida i odveo u svoju kuću u Donje Blato.⁸ To bi također upućivalo na malu visinu zidina preko kojih se dotični mogao neozlijeđeno prebaciti, zajedno s dvjema robinjama. Uz to su srednjovjekovne gradske zidine bile relativno slabe. Debljina im je bila oko 60 cm, dok su zidovi kula bili nešto jači, debljine oko 1m. Bili su sagrađeni od lomnog kamena uz pomoć vezivnog

---

² Grga NOVAK, *Povijest Splita*, knj. 1, Split, 2005., str. 395–401, 522–526.

³ Vitallino BRUNELLI, *La storia della città di Zara*, Venezia, 1913., s. d.; Nada KLAJČ, Ivo PETRICIOLI, *Zadar u srednjem vijeku*, Zadar, 1976.

⁴ N. KLAJČ, I. PETRICIOLI, nav. dj., 1976., str. 282–285, 504–506.

⁵ V. BRUNELLI, *Le opere fortificatorie del comune di Zara*, *Rivista dalmatica*, 3, Rim, 1904.

⁶ Josip KOLANOVIĆ, *Šibenik u kasnom srednjem vijeku*, Zagreb, 1995.

⁷ *Statut grada i otoka Korčule*, gl. 34, Reformacija, Split, 1995. (u daljnjem tekstu: Statut).

⁸ DAZd, KA, kut 2, sv. 6, 10 v, 28. prosinca 1399.

materijala, uglavnom slabe vrijednosti. Međutim, moglo bi se pretpostaviti da je to u skladu s udarnom moći tadašnjeg oružja koje prije pojave topništva nije ni zahtijevalo jače bedeme.⁹ Podatci o gradnjama i nadogradnjama kula s kraja XIV. i početka XV. st. ukazuju da sustav utvrda grada Korčule još nije gotov.

Kasnije, u drugoj polovici XV. st., kada se u naoružanju vojske pojavljuje sve jače topništvo, pojačavaju se i utvrde. U to je doba zaprijetila i opasnost od Turaka pa je i briga oko utvrđivanja grada postala intenzivnija. Tada se zbog predstojeće opasnosti podižu nove zidine, debele od dva do tri metra, kamen je biran i tesan, a vezivna smjesa vapna i santorina znatno bolje kvalitete.¹⁰ Jedan podatak s početka XVI. st. ukazuje da te nove zidine oko Korčule još nisu završene.¹¹

Gradske zidine se često spominju u dokumentima, obično pod nazivom *muri communis* ili *muri civitatis*, ali se iz tih podataka ne može ništa zaključiti o njihovu izgledu ni o stanju u kojem su bile. Na jednom se mjestu navode *muri communis inferiores*, iz čega bi se dalo pretpostaviti da su pokraj njih postojali i *muri communis superiores*. Moguće je da se doista radi o nekim višim odnosno nižim zidinama, ali je vjerojatnije da su pojmovi *inferiores* i *superiores* vezani uz strane svijeta te se, kao i predgrađa (donje i gornje), i zidine nazivaju – one prema istoku *superiores*, a one prema zapadu *inferiores*.

Obrambena je moć zidina na više mjesta pojačana kulama. One su utvrđivale gradska vrata, branile knežev dvor, a jedna je čak bila uklopljena i u sam dvor (*turris comitis* ili *turris carceris*).¹²

Do početka XV. st. nema podataka da se zidine nadograđuju. Svi podatci o izgradnji odnose se isključivo na kule, što bi upućivalo da one do ovog vremena još nisu bile završene. O njihovoj gradnji i nazivlju postoje brojni podatci. Jedna se naziva *turris nova* i prvi puta se spominje 1390., a po nazivu bi se moglo zaključiti da je bila nedavno izgrađena. Sljedeće godine, prema jednom podatku, općina je ugovorila dovršavanje jedne kule s poznatim majstorom Ivanom Antunovim iz Vienne,¹³ a godine 1414. jedna se kula prerađuje ili ponovo izgrađuje (*turris fienda de novo*).¹⁴

Majstor Hranić Dragošević radio je 1400. na izradi nekakve kule s lukom (*turris cum arcu*).¹⁵ Izgleda da se radilo o već postojećoj kuli koju je trebalo nadograditi, no nije poznato o kojoj je kuli riječ. Iz naputaka koji se daju majstoru može se naslutiti njezin budući izgled. Morala je biti visoka jedan korčulanski korak (*altam unum passum*

---

⁹ Ambroz KAPOR, O naoružanju grada Korčule od početka XIII. do početka XIX. vijeka, *Mornarički glasnik*, 6, Split, 1977., str. 1045.

¹⁰ ISTO, 1049.

¹¹ Šime LJUBIĆ, *Commissiones et relationes*, II, 19, Zagreb, 1880.

¹² Alena FAZINIĆ, Korčulanski statut i graditeljstvo Korčule u srednjem vijeku, *Zbornik radova o statutu grada Korčule*, Zagreb – Samobor, 1989., str. 81.

¹³ DAZd, KA, kut. 3, sv. 21, 34r, 16. studenoga 1391.

¹⁴ DAZd, KA, kut. 5, sv. 4, 5r, 4. ožujka 1414.

¹⁵ DAZd, KA, kut. 4, sv. 7, 41 v, 30. listopada 1401.

comunis de Curcula) iznad starog zida (*supra muru veteri*) i široka dva koraka. Druga dva zida trebaju biti viša od te razine i na njih treba nadozidati nazubljenu krunu s otvorima za samostrele (*cum fanistris balestrariis*) sa zaštitnom ogradom (*cum mantelattis* – obično je to bilo čelično pletivo za zaklanjanje otvora kroz koji se puca).

Teško je reći koliko je kula bilo u Korčuli do potpadanja pod mletačku vlast 1420. godine. Uz već spomenute *turris comitis*, *turris carceris* i *turris nova* u ispravama su zabilježene još neke kule: *turris magna*, *turris Cernoe*, *turris Berim*, koja se još naziva *turris Chergnan*. Nemoguće je točno odrediti na koje se kule svaki od tih naziva odnosi jer su se s vremenom mijenjali, posebno u kasnijem razdoblju, kada su kule dobivale imena i grbove korčulanskih knezova koji su ih obnavljali.¹⁶ Isto tako nije moguće utvrditi jesu li sve kule bile na vanjskom plaštu zidina ili su neke bile uklopljene u urbano tkivo grada. Za jednu je kulu zabilježen podatak da je bila smještena na sjever od katedrale sv. Marka.¹⁷

Unatoč malom prostoru na kojemu je grad Korčula smješten, pojava predgrađa ili burga izvan gradskih bedema prilično je kasnog datuma. Premda su njegovi korijeni morali sezati mnogo ranije, prvi spomen postoji tek krajem XV. st. U jednoj dukali iz 1491. doznajemo da je podno zidina grada smješteno predgrađe Borgo.¹⁸ Tako kasno oblikovanje burga je, pokraj ostalih, imalo i svoje strateške uzroke. Naime, stalno se pazilo da ispred gradskih zidina bude brisani prostor kako se neprijatelj ne bi mogao nigdje zakloniti i kako bi ga se moglo bolje uočiti. Dok se u većim središtima predgrađe opasavalo zidinama i tako u obrambenom smislu postajalo sastavni dio stare jezgre, na Korčuli se to nikada nije dogodilo.

U svim dalmatinskim gradovima je postojala gradska straža. To je bio glavni mirnodobni vid obrambenih i sigurnosnih aktivnosti komune. U Dubrovniku postoje podatci o njenu postojanju već u XIII. st.¹⁹ U Splitu komunalni statut s početka XIV. st. sadrži regulaciju straže po gradu, što ukazuje da je ona također postojala još u XIII. st. Trogirske straže se, pokraj statutarnih odredaba, u više navrata spominju u Luciusovim *Povijesnim svjedočanstvima o Trogiru*. U Šibeniku, prema J. Kolanoviću, straže su se pojavile vjerojatno 1387., kad je mletačka vojska zapalila grad.²⁰ No, smatramo da je u usporedbi s drugim gradovima i u tom gradu ustroj stražarenja morao početi ranije. Za Zadar je zbog nesačuvanosti izvornog gradskog statuta s početka XIV. st. teško išta

---

¹⁶ A. FAZINIĆ, 1989., str. 81, *Turris communis* koja se spominje u tom radu nije pronađen u dokumentima, pa možemo pretpostaviti da se radi o krivom čitanju kratice koja je jednom pročitana kao *communis*, a drugi puta kao *comitis*.

¹⁷ U dokumentu o dodjeli kućišta kaže se, naime, da se oni nalaze "*incipiendo a contrata sancti Marci usque ad turrim Chergnam a parte burre*". DAZd, KA, kut. 5, sv. 3, 3 r, 21. travnja 1409.

¹⁸ A. FAZINIĆ, 1989., str. 85.

¹⁹ Karl KOVAČ, Črtice o statistici i o vojničkim ustanovama u republici Dubrovačkoj, *Glasnik Zemaljskog muzeja BiH*, 3–4, Sarajevo, 1916., str. 305.

²⁰ J. KOLANOVIĆ, *Šibenik u kasnom srednjem vijeku*, Zagreb, 1995., str. 65.

konkretnije reći. Na temelju usputnih podataka može se ustvrditi da je i u tom gradu, kao jedan od vidova obrane, djelovao sustav davanja straža.²¹

Kad su se na Korčuli počele davati straže, nije moguće utvrditi. U starijoj redakciji statuta nema spomena o njima, što bi upućivalo da u XIII. st. nema još stalno organizirane straže.²²

Za kasnije je razdoblje poznato da se straža obavljala noću i trajala je jedan tjedan za svaku skupinu stražara.²³ Nema podataka o broju straža, ali se može pretpostaviti da je to vjerojatno ovisilo o trenutnim političkim prilikama, te da se u kriznim trenucima uključivalo više stražara. Uvijek su to bili domaći ljudi te nema spomena o uključivanju plaćenika, kao u nekim većim komunama (npr. u Dubrovniku).

Malo se zna i o ustroju straža na Korčuli. Poznato je da su stražarima bili nadređeni kapetani, a prema zaključku Velikog vijeća od 18. srpnja. 1403. za stražu su birana tri plemića kao činovnici i kapetani.²⁴ Sačuvani podatci nešto kasnijeg datuma (iz prvih desetljeća XV. st.) bacaju više svjetla na ustroj straže. Vjerojatno su u stražama na Korčuli, kao i u svim drugim komunama, sudjelovali plemići i pučani, po načelu da je svaki za oružje sposoban stanovnik, bez obzira na podrijetlo i stalež kojem pripada, dužan stražariti. No, prema podacima iz četrdesetih godina XV. st. ima suprotnih naznaka. Tada su upravo pitanja hoće li plemići davati noćne straže i obavljati još neke javne dužnosti u komuni bila povod dugotrajnih sukoba plemića i pučana.²⁵ Jedan takav sukob iz prvih desetljeća XV. st. potrajao je čak nekoliko stoljeća, a među glavnim uzrocima bilo je upravo pitanje sudjelovanja plemića u noćnim stražama. Izgleda, naime, da su plemići dolaskom Venecije, ako ne i ranije, bili oslobođeni noćnih straža pa su se pučani protiv toga pobunili. Kasnije se cijela problematika svela samo na seosko plemstvo koje je bilo siromašno kao i susjedno seljaštvo, ali je zbog posjedovanja plemićke titule bilo oslobođeno javnih dužnosti, između kojih i noćne straže. U tom sukobu seljaštvo je iznijelo argumente, koje su potvrdili i gradski kapetani, da su u ranijim razdobljima, valjda prije dolaska mletačke uprave, seljaci davali stražu, dok su plemići obavljali zapovjedne dužnosti. Među stražarima najvećeg sela na otoku, Blata, u pravilu je, kažu, bilo 1/3 plemića.²⁶ Prema tome moglo bi se zaključiti da je plemstvo najvjerojatnije do dolaska Mlečana dijelilo s ostalim pukom pored ostalog i davanje straže, a po njihovu dolasku te je obveze oslobođeno.

---

²¹ I o straži u Zadru ima usputnih podataka u navedenu Luciusovu djelu iz trogirski povijesti; I. LUČIĆ, *Trogirski spomenici*, Split, 1979., str. 617.

²² Prema A. Kaporu straže postojale od ranije, a o njima nema spomena u Starijoj redakciji statuta jer su se podrazumijevale. (A. KAPOR, 1977., 1047). Smatram da je situacija upravo obrnuta, tj. da je pojavom straža došlo i do prvih statutarnih odredaba o njihovu reguliranju.

²³ Statut, gl. 43.

²⁴ Vinko FORETIĆ, *Otok Korčula u srednjem vijeku do g. 1420.*, Zagreb, 1940., str. 263.

²⁵ Vidi Serđo DOKOZA, Prilog poznavanju seoskog plemstva na Korčuli, *Blato do kraja 18. st.*, sv. 2, Blato, 2004.

²⁶ ISTO, 53.

Koliko je straža bila značajna za komunu pokazuju i upute kneza Ciprijana Zaninova prilikom njegova odlaska u Bosnu. On predaje Stjepanu pok. Marina iz Kerkjana svom kapetanu i namjesniku sve ovlasti nad upravom Korčule te mu pritom posebno naglašava nadzor noćnih straža. Kaže da treba natjerati sve stanovnike da revno obavljaju stražu kako bi se čuvanje grada do njegova povratka odvijalo na najbolji način.²⁷

O stražama po selima na otoku vrlo se malo može reći. Zna se da su postojale, no jesu li bile stalne ili samo povremene, tek u kriznim trenucima, iz izvora se ne može saznati. Na čelu im je bio vjerojatno seoski kapetan, kako se može zaključiti iz jednog podatka iz 1405. godine, gdje se spominje Rade Lučić *capitaneus* iz Žrnove.²⁸ Nadzor nad svim stražama u gradu i na selu vršio je prema odluci Velikog vijeća odbor od deset plemića, skupa s vladom.²⁹ Ima podatak da su seoske straže u kriznim trenucima morale doći u grad i tamo na bedemima sedam dana davati stražu.³⁰

Odredbe o stražama bile su vrlo rigorozne. Ako bi slučajno tko zadrijemao na straži, kažnjavao se novčanom kaznom od 10 malih dinara. Svatko je trebao prema planu doći u zakazani dan na stražu i nije bila moguća zamjena. Ako se ne bi pojavio, za svaku je noć plaćao 1 veliki denar, od čega je polovica išla općini, a polovica onima koji su stražarili.³¹ Stražare se nije moglo niti smjelo ispričavati, zadržavati ili otpustiti, a ni izmijeniti.³²

U računskim spisima općine s početka XV. st. među brojnim prikupljanjima spominju se i tarife pod nazivom *pro guardia*. Vjerojatno je to plaćanje kazna onih koji su izbjegavali straže. No naplaćene svote novaca nisu iste onima koje je predvidio Statut. Tako placar Benko 1412. pobire *pro guardia* od nekog Marka Bogdanića 4 groša te isto toliko od nekog Bačetića i Ostoje Živojevića.³³ Godinu dana ranije sakupljač Matej nečitka prezimena prikupljao je *pro guradia* 7 groševa od Jurya Prečića i isto toliko od Radoslava Ivanovića.³⁴ Zašto je svota za stražu bila različita 1411. i 1412. godine i zašto se nije poklapala s onom iz statutarnih odredaba, nije moguće na današnjem stupnju spoznaje utvrditi.

Međutim i to strogo pridržavanje mjera o straži imalo je iznimaka. Bilo je načina kako se izvući od davanja straža. Neki izostanci iz noćnih straža, kao što je u slučaju bolesti, odlazaka na putovanje ili iz nekih drugih, razumnih razloga, bili su opravdani.³⁵

---

²⁷ DAZd, KA, kut. 3, sv. 18, 28 v, 13. prosinca 1391.

²⁸ V. FORETIĆ, 1940., str. 263.

²⁹ Odluke Velikog vijeća Korčule, od 13. rujna 1403., str. 60.

³⁰ Vidi S. DOKOZA, n. dj., str. 54.

³¹ Statut, gl. 43. i gl. 48.

³² Statut, gl. 49.

³³ DAZd, KA, kut. 5, sv. 4, 4 r.

³⁴ DAZd, KA, kut. 5, sv. 4, 4 r.

³⁵ V. FORETIĆ, 1940., str. 262.

No, bilo je i izbjegavanja davanja straže na način koji je izazivao društvene napetosti kod stanovništva otoka. Tako su 1402. plemići u Velikom vijeću donijeli odluku da se njihovi kućni sluge izuzmu od davanja straža³⁶ jer je to vjerojatno remetilo njihovu udobnost. Nekoliko desetljeća kasnije, prilikom spomenute pobune korčulanskog puka 1440. iznesene su i njihove tužbe od kojih su posebno naglašene one u svezi davanja straža.³⁷

Osim plemićkih sluga, straže su bile oslobođeni i neki obrtnici. Tako je u Velikom vijeću 1400. određeno da se straže oslobađaju dvojica drvodjelaca *jer oni moraju, kao i drugi drvodjelci raditi za općinu*.³⁸ Iz takve odredbe nije jasno je li to stalno oslobođenje od straže ili samo dok traje određeni posao. Moglo bi se zaključiti da su se svi oni koji su nešto radili za općinu, oslobađali davanja straža.

Neke ljude, međutim, Veliko vijeće oslobađa od davanja straža bez dodatnog objašnjenja. Kao komentar se kaže kako će oslobađanje od straža trajati dok to Vijeće bude dopuštalo. Na takav način je 1400. oslobođen neki Franoje,³⁹ a 1404. neki Bogdan.⁴⁰

Za stražare je rečeno da nije bilo moguće izvršiti zamjenu osoba. Međutim, u slučaju kad se sakupljala vojska za rat, zamjena je, izgleda, bila moguća. Tako je u bilježničkim spisima sačuvan ugovor prema kojem se Bogoje Bratinić, uz naknadu od 12 groševa, obvezuje ići u vojsku umjesto nekog Pecića. Ako bude sve u redu, rečeni će Pecić još dati Bogoji jedan perper, togu i dekalatar sira. Sličnih ugovora o zamjeni služenja vojsci uz naknadu susreće se i u bilježničkim spisima drugih dalmatinskih gradova. Osvrnemo li se na cijenu za koju je rečeni Bogoje Bratinić prihvatio ići u vojsku umjesto Pecića i tako izložiti život opasnosti, možemo ustvrditi da je prilično niska, što bi moglo upućivati na prilično veliku bijedu među nižim slojevima korčulanskog stanovništva.⁴¹

Jedan od osnovnih problema obrane na Korčuli je nedostatak dovoljne količine oružja. Stoga su sve komune, pa tako i Korčula, vodile brigu oko naoružanja stanovništva. Sačuvan je priličan broj podataka o nabavi oružja s kraja XIV. i početka XV. st. koje se dijelilo stanovništvu. Na Korčuli nema podataka da se stanovništvo posebno obučavalo i vježbalo s oružjem,⁴² kao npr. u Dubrovniku. Isto tako se ne može utvrditi povezanost stražarskih postrojbi s pojedinim bratovštinama, što je u Dubrovniku ustaljena pojava.

Politika naoružavanja je bila usmjerena na to da svaka kuća posjeduje oružje, kako bi u trenutku opasnosti muški stanari odmah mogli zauzeti mjesto u obrani.

---

³⁶ Odluke Velikog vijeća Korčule, str. 36.

³⁷ Vidi S. DOKOZA, n. dj., str. 50.

³⁸ Odluke Velikog vijeća Korčule, str. 17.

³⁹ Odluke Velikog vijeća Korčule, str. 20.

⁴⁰ Odluke Velikog vijeća Korčule, str. 70.

⁴¹ DAZd, KA, kut. 3, sv. 6, 8 v, 1359.

⁴² K. KOVAČ, 1916., str. 306.

Statutarne odredbe koje se odnose na ovu problematiku, iz mletačkog su razdoblja pa pružaju tek uvid u završni stadij toga procesa. Prema njima, već je propisivano 1427. da svaki za vojsku sposobni građanin mora posjedovati oružje u svojoj kući.⁴³ Znači da se, unatoč svim nastojanjima, do dolaska Mlečana to nije uspjelo postići. Ali isto tako ta uredba pokazuje da je već oružja po kućama bilo dovoljno te se mogla donijeti odredba koja obvezuje i one kuće koje ga nemaju da ga moraju nabaviti. No, uskoro u Statutu nalazimo ponovljenu ovu odredbu što bi upućivalo na zaključak da je nije bilo lako provesti, tj. da je još uvijek bilo kuća bez oružja.⁴⁴

Uprava je dužna na kraju godine 1427., kad je donesena odredba o obveznom posjedovanju oružja, izvršiti smotru oružja i kazniti one koji ga ne posjeduju s 10 perpera. Nakon toga uprava će trebati svakih šest mjeseci izvršiti smotru oružja i kazniti sve nepravilnosti.⁴⁵

Kako je konkretno stanje izgledalo, nema podataka, ali je jedan primjer iz Šibenika dovoljno indikativan za tadašnje stanje koje vjerojatno nije bilo puno drugačije ni u ostalim, posebno manjim dalmatinskim središtima. Naime, prilikom smotre svih balestara u gradu i kotaru Šibenika utvrđeno je da većina onih koji su davali stražu uopće ne posjeduje vlastite balestre.⁴⁶ Ne vjerujemo ni da je na Korčuli bilo bolje.

Koliko je za zajednicu bilo važno da svi njeni članovi posjeduju oružje, pokazuje i odredba prema kojoj placari i justicijari, prilikom pljenidbe dobara pojedinih građana, ne smiju plijeniti i oružje jer bi time oslabili obranu komune.⁴⁷

Da bi se potaklo kupovanje oružja, a vjerojatno i iz praktičnih razloga, u Velikom vijeću je 1399. donesena odredba da će svi oni koji budu posjedovali balestre biti oslobođeni veslanja na općinskoj galiji, dok će oni koji ih ne budu imali, bilo pučani ili plemići, morati veslati.⁴⁸ Ova odredba bi se mogla protumačiti kao podjela stanovništva prema posjedovanju oružja. To je i razumljivo jer se iz nje vidi da još tada, 1399., dakle krajem XIV. st., nisu ni svi plemići još posjedovali balestru. Vjerojatno se radilo o seoskom plemstvu koje je, premda u posjedu plemićke titule, po imovinskom stanju bilo preslabo da bi odvojilo sredstva za ovo skupo oružje.

Iz svega se može zaključiti da se naoružavanje cjelokupnog stanovništva sporo i teško provodilo.

Svi postojeći podatci pokazuju da je postojala stalna potreba za naoružanjem i da se općina (barem u razdoblju za koje postoji veća količina dokumenata, a to je polovica XIV. i početak XV. st.) stalno trudila da osigura dovoljno oružja za sve stanovnike otoka. Podatci o kupnji oružja vrlo su rijetki u spisima srednjovjekovnih

---

⁴³ Statut, gl. 148.

⁴⁴ Statut, gl. 189.

⁴⁵ A. KAPOR, 1977., str. 1049.

⁴⁶ J. KOLANOVIĆ, 1995., str. 59.

⁴⁷ Statut, gl. 28.

⁴⁸ Odluke Velikog vijeća Korčule, str. 69.

dalmatinskih komuna. Na Korčuli potječu u najvećem broju iz općinskih računskih spisa koji se uglavnom odnose na prvo desetljeće XV. st. Stoga se može pretpostaviti da se oružje kupovalo u velikim količinama vjerojatno i ranije, ali o tome nema podataka.

Nekad se odluka o kupovini oružja donosila u Velikom vijeću i tada se obično radilo o većim količinama oružja. No, najčešće se podatci odnose na pojedince koji su s nekog putovanja donijeli oružje za općinu, uglavnom u manjim količinama. O takvim kupnjama saznajemo iz zabilješke u računskim spisima gdje se kupcu oružja za općinu isplaćuje, odnosno nadoknađuje potrošeno.

No, ima i iznimaka. U jednoj bilježničkoj ispravi iz 1400. zabilježeno je da je neki Miloslav kupio tri pancirne košulje (*pancerias*), tj. oklopa, te da treba novac koji je dao za to kasnije prikupiti od svih ljudi s Korčule. Ovo je slučaj kada se za naoružanje (tj. *pancirke*), premda kupljeno za komunu, novac ne vraća iz komunalne blagajne, već skupljanjem od otočana. Zanimljivo je i to da je takav ugovor sklopljen daleko od grada, u uvali Zavalatici prema kojoj gravitira selo Čara i koja je još u srednjem vijeku bila poznata po najboljem bijelom vinu na otoku. Stoga bi se kupnja spomenutih pancirnih košulja mogla povezati s trgovinom vinom.⁴⁹

U računskim spisima je isto tako zabilježeno da je ser Antonio Pervošević kupio za 58 perpera i dva solda balestre u Splitu.⁵⁰

Nadalje, iz ne baš jasnog dokumenta iz 1407. saznaje se da je općinski kancelar Antonio nabavio od ser Ivana Radetina 172 komada strijela za 5 perpera i spremio ih.⁵¹

Isti kancelar Antonio je iste, 1407., kupio 74 koplja, i to, kako naglašava, svojim novcem, te ih odmah razdijelio po otoku.⁵²

Kod nekog Krstulovića je kupljen mač za komunu za 14 groša i doznačen kameraru Ivanu Obradoviću.⁵³

Zanimljiv je podatak iz oko 1407. godine prema kojemu je ser Ivan Radetin od prikupljenog poreza tridesetine, koji je za prethodnu godinu iznosio 12 zlatnih dukata, kupio u Splitu za općinu balestre.⁵⁴ To je razdoblje u kojem je središnja vlast oslabila pa je pobiranje kraljevskog poreza tridesetine preuzela općina. Ona je očito sredstva usmjerila u ono što je bilo trenutno važno, a to je oružje. Time se ponovo potvrđuje stalan nedostatak oružja još početkom XV. st.

Kako se moglo vidjeti, svo nabavljeno oružje bi na kraju bilo podijeljeno među stanovništvom.

---

⁴⁹ DAZd, KA, kut. 4, sv. 7, 34 r.

⁵⁰ DAZd, KA, kut. 5, sv. 2, 5 r.

⁵¹ DAZd, KA, kut. 5, sv. 4, 1 r, datum je oštećen, ali se prema okolnim dokumentima može smjestiti u 1407.

⁵² DAZd, KA, kut. 5, sv. 4, 1 v, datum je oštećen, ali se prema okolnim dokumentima može smjestiti u 1407.

⁵³ DAZd, KA, kut. 5, sv. 4, 1 v, 11. kolovoza 1413.

⁵⁴ DAZd, KA, kut. 5, sv. 4, 1 r, datum je oštećen, ali se prema okolnim dokumentima može smjestiti u 1407.

Kao mjesto gdje se kupovalo oružje, posebno balestre, sačuvani podatci uglavnom spominju Split, dok se ni u jednom ne spominje nabava oružja iz bližeg i većeg središta na obali, Dubrovnika. To je vrlo čudno, budući da se zna da je već tada u Dubrovniku postojala snažna djelatnost obrtnika oružara.⁵⁵

Za razliku od opisanih nabavka oružja od pojedinih osoba, na razini općinskih vlasti nabavljale su se, kako je spomenuto, uglavnom one značajnije i veće količine oružja.

Prvi sačuvani podatak o tome je iz 1390. godine kad je općina odlučila ojačati svoju obrambenu moć te je obvezala majstora Ivana Jurgevića iz Prizrena u Raškoj da u roku od godine dana načini za Korčulu sto štitova koji su trebali biti “dobro opremljeni i lijepih boja”. Prema sklopljenom ugovoru, kroz tu godinu dana dotični majstor mora živjeti na Korčuli, gdje će mu se dati odgovarajuća kuća. Općina će mu odmah na početku dati deset perpera, drvo, kožu i pet groševa za svaki štit.⁵⁶ No, ovaj majstor obvezu nije izvršio, već je potajno napustio otok. Općinski sud ga je osudio u izgnanstvu da ga se, kad bude uhvaćen, izbičuje i žigoše.⁵⁷

Krajem rujna 1398. u tajnom vijeću komune odlučeno je da se kupi 100 štitova i 4 bombe.⁵⁸ Time se vjerojatno nadoknadilo onih sto štitova koje spomenuti majstor iz Raške nije izradio.

Negdje oko 1407. godine općina je kupila dvije bombe (tj. prve poznate topove) i uz njih svu potrebnu opremu, u koju se ubraja: neko željezo, vjerojatno potrebno za otpuštanje bombarda (*ad dimittendum bombardas*),⁵⁹ zatim drugo željezo okovano s obiju strana za prijenos bombarda (*lignum feratum ab ambobus capitibus pro honerandum bombas*) te kožna vrećica s barutnim prahom za bombe (*unum saculum de pelle parvulum plenum pulvere pro bomba*). Nadalje, kupljeno je deset samostrela, deset kopalja, deset oklopa, trideset štitova tipa *umbani* i tobolac sa strijelama.⁶⁰

Među računskim spisima u nekoliko se dokumenata popisuje osobe i njihovo oružje te se uz njih dodaje i određena svota novaca.⁶¹ Točno objašnjenje tih popisa teško je utvrditi pa ih se tako, kao izvor za poznavanje obrambenog ustroja Korčule ne da upotrijebiti, ali mogu poslužiti da se dobije određeni uvid u raznolikost i brojnost naoružanja.⁶² Možda su to bili zalozni koji su pojedinci davali za oružje što su ga dobivali od općine, a možda cijene oružja.

---

⁵⁵ Vidi Dragan ROLLER, *Dubrovački zanati u XV i XVI. stoljeću*, Zagreb, 1951.; Josip LUČIĆ, *Obrti i usluge u Dubrovniku do početka XIV. stoljeća*, Zagreb, 1979.

⁵⁶ DAZd, KA. kut. 3, sv. 18, 24 v, 1391.

⁵⁷ V. FORETIĆ, 1940., str. 127.

⁵⁸ Odluke Velikog vijeća Korčule, 5.

⁵⁹ DAZd, KA. kut. 5, sv. 4, 1 v.

⁶⁰ DAZd, KA. kut. 5, sv. 4, 1 v., datum je oštećen, ali se prema okolnim dokumentima može smjestiti u 1407.

⁶¹ DAZd, KA. kut. 5, sv. 4, 1 r; DAZd, KA. kut. 5, sv. 4, 2 r.

⁶² Kao primjer donosimo dva spomenuta popisa ljudi, njihova oružja i svota novaca:

Građa za naoružanje relativno je rijetka. Nedostaju podatci o tome kakvo je bilo naoružanje grada tijekom XIII. i XIV. st. Ne može se, međutim, ni pretpostaviti da je bilo nečega drugog, osim mačeva, kopalja, štitova i strijela.

Stanje naoružanja u XV. st., na početku mletačke vladavine, nije bilo puno drugačije. Iz člana 148. reformacija Statuta iz 1427. vidi se da se naoružanje sastojalo uglavnom od noževa, mačeva, štitova i balestara sa strijelama.⁶³

Prema sačuvanim podatcima mogla bi se načiniti određena struktura korčulanskog naoružanja za razdoblje od posljednjeg desetljeća XIV. st. pa do dolaska mletačkih vlasti 1420. godine. U njima se spominje 26 balestara, s time što se tri puta prilikom kupnje kaže samo da su kupljene balestre, bez navođenja njihova broja. Stoga se može zaključiti da su se balestre od sveg oružja najviše kupovale, no njihov točan broj na otoku u tom razdoblju nije moguće utvrditi.

Osim balestra i velikog broja strjelica koje su se uz njih kupovale, po brojnosti prevladavaju koplja, zatim mačevi, noževi i razne vrste bodeža (*custula, cortelessa*). Pokraj oružja kupovale su se u sklopu naoružanja i razne vrste štitova (*scutum, umbanus sive ponesium, clipeum*) te oklopi (*coracina, pacneria*).

1.

Arma extimata:

in primis ensis Antonelli librarum 6; balistrum cum crocho et charchasio librarum 9

balestrum Stupchi cum charchasio yperperos 4, habet cedulam

custulum Simci Tomich grossos 15, balestrum yperperos 5, crochum grossos 15, cortelessa grossos 11 paruurum 8.

Marin Furnischarovich balistrum cum crocho yperperos 4.

Item custularum grossos 20

Stipos Mochinich portavit unum balestrum ragusinum cum crocho et maistra de scutis comunis. Portavit unum Antonellus, unum Sincus Tomich, unum scutum comunis, unum balestrum, unum crochum comunis Stipcus Andreas Draganich.

Ivan Matchovich portavit unum balestrum comunis cum crocho et maistra

Desich sibi portavit balestrum crocum cum maistra

Baleistra Juani Radomilich cum crocho sive maneta grossos 30, habet cedulam

Balestrum Stoychi yperperos 3; crochum cum maneta grossos 8

Item una tulica cum verectonis Petri Dobroslavich grossos 6 (DAZd, KA. kut. 5, sv.4, 1r, 28 iulii, oko 1407.).

2.

In christi nomine amen. Anno..... (*oštečeno*)

Infrascripti sunt balestarii ituri in B... (*oštečeno*).

Antich Furnischarovich - vat Micula Marcovich et portavit balestrum; Pervinus Antich extim/atus ducatis uno auri fuit exemptus a Tomasio Micoevich pro grossos 7. ... (riječ nečitka)... habuit crocum Johanis Radetini

Parvos portavit balesterium parvulum extimatum grossos XV.

Iuan portavit balestrum extimatum yperperis 2

(DAZd, KA. kut. 5, sv. 4, 2 r, 1412.)

Maroe Utolinich habuit iperperis 6

Antich Furnischarovich habuit iperperos 6

Micula Mratinovich habuit iperperis 6

Pervos Vratinich habuit iperperis 6

Iuan Decunovich habuit iperperis 6

⁶³ A. KAPOR, 1977., str. 1050.

Među balestrama spominje se više vrsta, od onih jednostavnih, do složenijih, s raznim pomoćnim dodatcima. Tako balistare mogu biti: s krokom (*cum crocho*) i bez njega, te s krokom i maistom (*cum maiseta*). Dok se za krok zna da je to neka kuka, premda nije poznata njena namjena, za *maisetu* se može reći samo da je dio jednog tipa balestre. Isto tako ima balestra *cum charchasio*, no nije poznato o čemu se radi. Spominje se i *balestra ragusina*.⁶⁴ Je li to posebna vrsta samostrela ili se pak radi o običnom samostrelu kupljenom u Dubrovniku, teško je reći.

Posebno su važan element u obrani bombarde. To je prvo vatreno oružje otkriveno tridesetih godina XIV. st. Već se sredinom istog stoljeća susreće u Dubrovniku,⁶⁵ a krajem stoljeća na Korčuli. Vatreno oružje je donijelo revoluciju u ratovanju, kako u borbenoj moći pojedinih vojska, tako i u obrambenoj arhitekturi gdje se, kao što je navedeno, zbog razorne moći novoga oružja grade jači i deblji zidovi utvrda.⁶⁶ Došlo je do promjena i u vojničkom kadru. Dok jednostavno srednjovjekovno oružje nije od vojnika zahtijevalo poznavanje neke posebne vještine, pojava topa sada traži određenu tehničku obuku i vješta stručnjaka koji bi njime upravljao.⁶⁷

Na Korčuli se prvi puta topništvo, tj. bombardar spominje 1399. godine u spisima Velikog vijeća, kada je taj vrhovni organ komunalne vlasti donio odluku da se za potrebe obrane kupe četiri bombardar.⁶⁸ Prema tome, to je početak vatrene oružja na Korčuli. Tri godine kasnije, 1402. uslijedilo je traženje korčulanskih vlasti od Dubrovnika da im se posude još četiri bombardar.⁶⁹ Vjerojatno je zbog teških političkih prilika u Hrvatsko-ugarskom kraljevstvu Korčula namjeravala bolje opremiti svoju obranu, a bombardar zasigurno nisu bile jeftine, pa se odlučila za posudbu.

Iz jednog zaključka dubrovačkog Vijeća umoljenih nekoliko dana kasnije doznaje se da je tada u Dubrovniku bio jedan korčulanski poslanik te da je dubrovačka vlada od njega zatražila da im Korčula, vjerojatno kao jamstvo, preda općinski brigentin.⁷⁰ O tim traženjima kasnije nema traga.

To je doba kada su se naše komune morale opredjeljivati između kralja Žigmunda i Ladislava. Ni mjesec dana nakon spomenute posudbe bombardar u Zadar je stigao Ladislavov admiral Aldemarisco, pa su Zadranici izvjesili njegovu zastavu. U toj nezahvalnoj situaciji korčulanske su se vlasti u početku kolebale oko izbora vladara, što je ponukalo Dubrovčane, koji su čvrsto stajali na strani Žigmunda, da u studenom iste

---

⁶⁴ DAZd, KA. kut. 5, sv. 4, 1 r.

⁶⁵ L. BERIĆ, *Dubrovačka artiljerija*, Beograd, 1960., str. 25.

⁶⁶ A. KAPOR, 1977., str. 1045.

⁶⁷ A. KAPOR, 1977., str. 1049.

⁶⁸ Odluke Velikog vijeća Korčule, 5.

⁶⁹ L. BERIĆ, 1960., str. 29. Prema dosadašnjoj literaturi to je posuđivanje bombardar od Dubrovčana bio početak artiljerije na otoku Korčuli. Tako smatra Kapor (A. KAPOR, 1977., str. 1050.), dok Foretić prije ove posudbe bombardar ne navodi ranije njene spomene (V. FORETIĆ, 1940., str. 142).

⁷⁰ V. FORETIĆ, 1940., str. 142.

godine, dakle tri mjeseca kasnije, zatraže natrag posuđene bombarde. Očito su dobro procijenili jer je uskoro i Korčula prešla na Ladislavovu stranu.⁷¹

Nakon što su morali vratiti dubrovačke bombarde trebali su Korčulani pokriti taj gubitak nabavkom svojih bombarda. No, izgleda da to nije išlo brzo, tako da se tek negdje oko 1407. u popisu za kupovinu oružja spominju dvije bombarde.⁷²

Ali oružja, posebno bombarda, po svemu sudeći još nije bilo dosta pa je stoga nekoliko godina kasnije, početkom travnja 1409. godine, korčulanska općina ponovno posudila oružje od Dubrovnika. Kaže se da ga je knez zatražio iz straha od sumnjivih galija koje su tada krstarile Jadranom. Među tim oružjem bile su i četiri bombarde.⁷³

Stoga se za korčulansku komunu u ovom razdoblju doista može reći da je u trenucima opasnosti popunjavala svoje naoružanje pozajmljivanjem balestara. Razlog tome je vjerojatno nedostatak potrebnih sredstava za nabavu dovoljnog broja vlastitih.

Poznato je da je korčulanska komuna imala svoj brod koji je korišten za obranu otoka i prijevoz raznih poslanstava. Općinski brod se prvi put spominje još 1273., kad je Venecija dodijelila Korčuli ratnu galiju pod uvjetom da je mora držati *ad copertum*, te je ne smije prodati, ni darovati, već joj mora služiti za održavanje sigurnosti otoka i brodova koji prolaze pokraj njega.⁷⁴ Prilikom jedne pobune Korčulanina protiv kneza Ivana Zorzija 1315. godine, on je zamolio Veneciju da mu pošalje lađu od 50–60 vesala protiv pobunjenika, što je ona odobrila. Radi li se tu o pojačanju one prve lađe iz 1273. godine, po čemu bi tada korčulanska općina imala dvije lađe ili, što je vjerojatnije, da je lađu iz 1273. Venecija povukla s otoka kad je minula opasnost, te je za ovu priliku ponovno poslala Korčulanima svoj brod, nije moguće utvrditi.⁷⁵

Zna se da su u drugoj polovici XIV. st. za vladanja ugarskih kraljeva Korčulani također imali svoj ratni brod, i to lakši tip galije zvan brigentin ili galijota, koji je služio istoj namjeni.⁷⁶

Kad bi brigentin ostario, općina ga je nastojala prodati i nabaviti novi. Koliko su to puta napravili u rasponu od početka XIV. do prvih desetljeća XV. st., nije poznato. Sačuvani su podatci s početka XV. st. kad je Veliko vijeće u više navrata donosilo odluku o prodaji starog općinskog brigentina.⁷⁷ Prema jednoj odluci općina je obećala nekom Dubrovčaninu prodati stari brigentin za 500 zlatnih dukata.⁷⁸ S druge strane susreću se podatci o gradnji novog općinskog broda. Tako je neki kapetan, ser Bernardus de

---

⁷¹ ISTO.

⁷² DAZd, KA. kut. 5, sv. 4, 1 v.

⁷³ L. BERIĆ, 1960., str. 29.

⁷⁴ V. FORETIĆ, 1940., str. 69.

⁷⁵ V. FORETIĆ, 1940., str. 76.

⁷⁶ V. FORETIĆ, 1940., str. 304.

⁷⁷ Odluke Velikog vijeća Korčule, 21, 23, 1400.

⁷⁸ DAZd, KA. kut. 4, sv. 7, 36 r, 13. rujna 1401.

Maiolica donio iz Senja na zahtjev općine 75 vesala, jedan jarbol i dvije lantine, što je najvjerojatnije bilo potrebno za novi veliki općinski brod.⁷⁹

Posada na općinskom brodu bila je domaća i organizirala se *ad hoc*, prema potrebi. U trenutku obrane svi Korčulani određeni za posadu općinske galijske zauzeli bi svoja mjesta. Već je spomenuto da su oni koji su posjedovali samostrel (*balestru*) bili zaduženi za ratovanje, a ostali su bili veslači.⁸⁰ Osim galijske, u obrambene svrhe upotrebljavale su se i manje naoružane barke. Prema odluci Velikog vijeća od 10. studenog 1402. odlučeno je da od tada pa ubuduće, bez obzira na eventualnu promjenu vlasti u komuni, jedna oružana barka mora obilaziti otok radi zaštite.⁸¹ Za vrijeme sukoba Splitskana i Omišana 1404., u kojem su očito Korčulani bili na splitskoj strani, Veliko vijeće je odlučilo da se, zbog moguće opasnosti od napada na otok, naoruža općinski brigentin na čelu s korčulanskim plemićem Ivanom Piruzovićem.⁸²

Pokraj obrane otoka, općinska je galijska sudjelovala u svim ratnim zbivanjima u regiji kao sastavni dio flote dalmatinskih gradova ili kao pomoć nekome od njih.

Tako je splitski knez pri pokušaju osvajanja Omiša 1404. molio Korčulane da mu pošalju svoj brigentin. Nije poznato je li korčulanski brigentin tamo išao, ali već 15 dana kasnije susrećemo ga naoružana u ophodnji oko otoka Korčule, što bi upućivalo na to da se odustalo od slanja u Omiš.⁸³

U sukobu između dubrovačke i napuljske flote 1409. godine, na strani Dubrovnika ratovao je i korčulanski brigentin. No, ratna sreća nije bila naklonjena Korčulanima te su bili zarobljeni zajedno s brodom. Oslobođeni su tek posredovanjem Dubrovčana.⁸⁴

Nekoliko godina kasnije, 1415. Dubrovčani su ponovo pozvali Korčulane da im pošalju u pomoć općinski brigentin u sklopu brodovlja koje će braniti primorske krajeve od eventualne provale Turaka. No, u pismu se isto tako kaže, ako taj brod nije uređen i zgodan za naoružanje, neka im pošalju neke druge naoružane barke i neka bude u njima svega skupa toliko članova posade koliko bi ih bilo u brigentinu.⁸⁵

Osim u ratne svrhe, općinski je brod korišten i u brojnim poslanstvima. Kad je Ladislav 1403. namjeravao krenuti u naše krajeve, korčulansko je vijeće zaključilo 1. svibnja da se pripremi općinski brigentin i da mu Ivan Radetin bude patron, te da krene na poklon Ladislavu u pratnji šezdesetak ljudi iz grada i iz pojedinih sela na otoku.⁸⁶ Konačno, 4. lipnja otplovila je korčulanska galeota u Bari da se pridruži kralju. Sljedećeg mjeseca ponovno se pripremalo poslanstvo kralju u sličnom sastavu.⁸⁷

---

⁷⁹ DAZd, KA. kut. 4, sv 6, 10 r, 8. lipnja 1400.

⁸⁰ Odluke Velikog vijeća Korčule, 4, 31 rujna 1399.

⁸¹ Odluke Velikog vijeća Korčule, 46, 10. studenoga 1402.

⁸² Odluke Velikog vijeća Korčule, 69, 25. srpnja 1404.

⁸³ Odluke Velikog vijeća Korčule, 69, 1. srpnja 1404.

⁸⁴ V. FORETIĆ, 1940., str. 164.

⁸⁵ V. FORETIĆ, 1940., str. 304.

⁸⁶ Odluke Velikog vijeća Korčule, 53, 1. svibnja 1403.

⁸⁷ V. FORETIĆ, 1940., str. 144.

Spomenuti brod susreće se i 1405. u službi vojvode Hrvoja za kojega je prevezio poslanike u Italiju. U listopadu je opet na račun Hrvoja išao na Hvar, gdje je ukrcao trogirskog biskupa i mačvanskog bana kao Hrvojeve poslanike, te ih odvezao u Manfredoniju kralju Ladislavu.⁸⁸

Prema tome korčulanska općinska lađa je, kao i u drugim gradovima, obavljala funkciju javnog broda koji se koristio za razne potrebe općine, a u slučaju rata kao ratni brod.

Ovaj opis obrane korčulanske komune u srednjem vijeku, premda znatno siromašniji od onih u velikim dalmatinskim komunama, prilog je poznavanju organizacije obrane, posebno u manjim dalmatinskim komunama. Može se ustvrditi da su i u tim komunama bili nazočni svi elementi obrane na tadašnjoj razini srednjovjekovnog grada: od gradskih zidina, do straža, vrste oružja i općinske lađe. Isto tako je očito da je glavna boljka u tim manjim komunama bio nedostatak dovoljne količine sredstava za obranu. To je utjecalo na visinu i debljinu gradskih zidina, na vječnu oskudicu u količini oružja, te na vrstu i količinu oružja koja se nabavljala.

---

⁸⁸ V. FORETIĆ, 1940., str. 159.

Serđo DOKOZA: THE DEFENSIVE SYSTEM OF THE KORČULA MUNICIPALITY
IN THE MIDDLE AGES

Summary

The article deals with the organization of the defense of the city and the island of Korčula during the Middle Ages. In that respect it particularly explores the system of city walls, the regimen of keeping watch, the armaments and the district galley which in the case of danger took on the role of a warship. On the basis of the collected evidence it can be concluded that Korčula organized its defense on the level of smaller municipalities, using modest means which it was able to set aside and engaging its own populace.

Key words: Korčula, defensive system, Middle Ages.